

تحلیل استخوانبندی شهرهای ایرانی اسلامی معاصر با تأکید بر نقش عنصر بازار

(نمونه موردی: شهر شیراز)

سینا جنگجو^{۱*}، علی رضا صادقی^۲، مهسا شعله^۳

۱- دانشجوی کارشناسی مهندسی شهرسازی دانشگاه شیراز

۲- استادیار بخش شهرسازی دانشگاه شیراز

۳- استادیار بخش شهرسازی دانشگاه شیراز

چکیده

شهر ایرانی اسلامی، نمایش کالبدی ساز و کاری اجتماعی در پهنه سرزمینی ایران است که در آن فرم‌ها، عناصر و قوانین حاکم بر تعامل انسان با محیط بر اساس جهان‌بینی اسلامی شکل گرفته و قوام یافته است. مجموعه‌ای مرکب از یک ستون فقرات و شبکه‌ای به هم پیوسته از بناها و فعالیت‌ها و کاربری‌ها و عناصر مختلف و متنوع شهری که شهر را در کلیت آن انسجام می‌بخشد و شالوده سازمان کالبدی شهر را به وجود می‌آورد. در شهرهای ایرانی اسلامی کهن، عنصر بازار و فضاهای وابسته به آن علاوه بر تأثیرگذاری بر استخوانبندی شهر و شکل‌گیری محلات، به عنوان یکی از مظاهر مهم معماری ارزشمند و فضای عمومی شهری هویت‌مند مطرح بوده است. از اینرو پژوهش حاضر بر آن است تا با استفاده از روش تحقیق توصیفی تحلیلی و شیوه‌های تحقیق مرور متون، منابع و اسناد تصویری به بررسی و تحلیل استخوانبندی شهرهای ایرانی اسلامی معاصر با تأکید بر نقش عنصر بازار بپردازد تا از این طریق زمینه لازم برای آشکار شدن نقش بازارهای سرپوشیده به عنوان یکی از مهمترین فضاهای شهری عملکردی و هویت‌ساز در کالبد شهرهای ایرانی اسلامی فراهم آید. به این منظور شهر شیراز به عنوان مورد پژوهی این تحقیق انتخاب شده و چگونگی روند تحول استخوانبندی با تأکید بر نقش عنصر بازار در این شهر ایرانی اسلامی کهن در دوره معاصر از دوره پهلوی (شروع دوران مدرن در ایران) تا به امروز تحلیل شده است. همچنین در این تحقیق و به منظور پیشبرد پژوهش، ویژگی‌های ساخت کالبدی شهر ایرانی اسلامی، عناصر کالبدی-عملکردی و استخوانبندی شهرهای ایرانی اسلامی، نقش عنصر بازار در بافت تاریخی شهر ایرانی اسلامی و سیر تحول بازارهای شهری در دوران معاصر ایران بررسی شده است.

واژگان کلیدی: شهر ایرانی اسلامی معاصر، استخوانبندی اصلی، بازار، شهر شیراز